

Weg met de 31/12-balans!

IASB en RJ vinden een balans na winstbestemming onaanvaardbaar. Fondsmanagers moeten om de relevante solvabiliteit te berekenen de balans dan echter eigenhandig corrigeren voor gebeurtenissen na balansdatum. Tijd dus voor de 'GnB-balans', vindt Jan Achten.

JAN ACHTEN*

Niet zonder trots zette de International Accounting Standards Board 13 februari 2006 op zijn website het bericht: *'IFRSs are already influencing investments decisions in Europe'*. Dit naar aanleiding van een onderzoek door PricewaterhouseCoopers en onderzoeksbureau MORI onder fondsmanagers in Europa. Een kleine meerderheid zei reeds nu zijn investeringsbeslissingen te laten beïnvloeden door informatie op basis van de nieuwe verslaggevingsregels IFRS.

Het zou niet vreemd zijn voor beleggers om er bij het kiezen van een fondsmanager rekening mee te houden of deze wel of niet bij degenen hoort die hun investeringsbeslissingen laten beïnvloeden door IFRS-informatie. Want je kunt je afvragen of daar, zonder nadere analyse, wel wijze beslissingen uit voortvloeien.

De IASB is steeds scherper onderscheid gaan maken tussen gebeurtenissen die voor of na de balansdatum plaatsvonden. Wat de meeste discussie losmaakte was de vraag of de balans voor of na winstbestemming wordt opgesteld, zoals (ook na de recente wijziging van Titel 9) ter keuze aan de onderneming is. Dat onderscheid is van substantieel belang, want bij beursgenoteerde ondernemingen is het niet ongevoel om rond de helft van de winst als dividend aan de aandeelhouders uit te betalen. Nee, meent de IASB (en ook de RJ), een balans na winstbestemming is niet aanvaardbaar, want op de balansdatum bestond geen (dividend)verplichting. Formeel is de redenering van de IASB juist, zeker uit het oogpunt van het afleggen van verantwoording, maar als informatiemiddel - voor bijvoorbeeld fondsmanagers - wordt de balans daarmee tot een ondeugdelijk instrument gedegradeerd. Een fondsmanager kan er slechts mee uit de voeten nadat

hij Gebeurtenissen na balansdatum (in dit geval Overige gegevens - voorstel winstbestemming) heeft geraadpleegd om de solvabiliteit die voor zijn investeringsbeslissingen relevant is, te herberekenen.

Een balans vóór winstbestemming kan een balans formeel juist maken, maar hij maakt hem meteen minder relevant, in ieder geval zonder nadere informatie over gebeurtenissen nadien.

De winstbestemming is niet het enige aspect dat relevante solvabiliteit verstoort. Zo kan een reorganisatievoorziening op

'Die balanswaarde kan wel juist zijn, maar dat geldt ook voor de constatering dat een stilstaande klok tweemaal daags de juiste tijd aangegeven.'

balansdatum bitter noodzakelijk zijn, maar als die niet aan de criteria van IFRS voldoet, mag hij niet worden opgenomen, waarschijnlijk in de toekomst helemaal niet meer, als gevolg van convergentie tussen IASB en de Amerikaanse Financial Accounting Standards Board.

Verder is voor een langlopende lening die verlengd moet worden, cruciaal of die verlenging voor of na de balansdatum plaatsvindt. Een dag verschil kan uitmaken of de lening als kortlopend of langlopend moet worden gekwalificeerd, hetgeen van belang kan zijn voor een beleggingsbeslissing.

Het moet gezegd, dat de puur retrospectieve opstelling van de IASB in lijn is met de

Europese regelgeving. In het bekende Banque International d'Afrique et d'Orient-arrest (C-306/99 van 7/1/2003) oordeelde het EG-Hof van Justitie dat voor de vraag of voor de lening een voorziening moet worden getroffen niet bepalend is of de leningen inmiddels zijn terugbetaald, maar of er op de balansdatum een risico was. Voor de fondsmanager lijkt echter relevanter of de waarde honderd procent dan wel nul procent blijkt te zijn, dan op balansdatum bijvoorbeeld 95 procent. Die balanswaarde kan wel juist zijn, maar dat geldt ook voor de constatering dat een stilstaande klok tweemaal daags de juiste tijd aangeeft.

Gebeurtenissen na balansdatum (GnB) moeten nu wel worden vermeld, met name onder Overige gegevens, maar een fondsmanager moet voor zijn investeringsbeslissingen de balans te corrigeren aan de hand van die gegevens.

Waarom dan niet de volgende, logische, stap gezet: een balans opstellen waar in alle van belang zijnde gebeurtenissen na balansdatum als zijn verwerkt? Waarom de gebruikers al het werk laten doen dat eenvoudig als bijproduct bij de jaarrekening kan worden gevoegd?

Ik pleit er voor om standaard gebeurtenissen na balansdatum samen te vatten in een 'GnB-balans'. En ook de accountant in zijn verklaring te laten vermelden welke zekerheid hij daarbij kan bieden. De informatie-waarde van de jaarstukken zou daardoor stijgen, niet in de laatste plaats voor fondsmanagers, en los van de vraag of IFRS is toegepast.

'Tijd is een illusie', schreef Bartjens in het Financieel Dagblad van 20 februari 2006 over de verwerking van een schikking die VNU na balansdatum heeft gedaan in een langlopende affaire. De krant vraagt zich af of die schikking wel reeds op balansdatum verwerkt had moeten worden. In een GnB-balans zou die in ieder geval verwerkt zijn geweest. Hoe het zit met de formele balans per 31/12, zal de gebruiker dan een zorg zijn.

Noot

* Jan Achten is BDO-pensionaris maar nog actief bij de NOVAA.

Uitslag webstelling

Accountants moeten in geval van problemen en kritiek rond hun eigen controle(klanten) meer opening van zaken geven.

	RA	Student	Overig	Totaal
Eens	21	20	28	69
Oneens	9	16	5	30

Het gebruikelijke beeld bij boekhoudschandalen en andere 'pijnlijke' affaires is dat de betrokken accountant zich onthoudt van inhoudelijk commentaar en hoogstens verklaart de zaak 'met vertrouwen tegemoet te zien'. Vaak wordt daarbij verwezen naar de geheimhoudingsplicht of het feit dat zaak 'nog onder de rechter' is. Deloitte-voorzitter en Ahold-accountant Roger Dassen brak 11 februari 2006 met die traditie door in 'De Telegraaf' wel inhoudelijk in te gaan op de rol van Deloitte in de Ahold-zaak. Verdient Dassen voorbeeld navolging? Ruim tweederde van de stemmers vindt van wel. De niet-accountants zijn het meest eensgezind voor openheid. Opvallend is dat studenten wat meer weifelen, hoewel ook daar nog altijd ruim de helft de stelling ondersteunt.

De argumenten liggen voor de hand: de maat-

schappelijke vraag om transparantie en de rol als vertrouwenspersoon voor het maatschappelijk verkeer. Bovendien, stelt iemand: 'Als een accountant wordt aangevallen, heeft hij het recht om zich te verdedigen. Willen wij het vertrouwen in de accountants herstellen dan moet het mogelijk zijn op basis van feiten een oordeel te vellen en niet op basis van vage vermoedens.'

Een wat behoedzamer auteur wijst er op dat 'geheimhouding conform GBR dit verhindert.

De accountant heeft in principe alleen de mogelijkheid om met de buitenwereld te communiceren middels zijn accountantsverklaring en overige gedefinieerde rapportages.'

Een ander formuleert het omgekeerd, en iets directer: 'Waar de accountant niet aan geheimhouding gebonden is heeft hij niets te verbergen.'

Een wat kritischer stemmer wijst er op dat meer uit de schulp komen wel meer claimrisico betekent. Daarom zal het wel niet zo'n vaart lopen met de openheid: 'Terwijl als je een goede controle hebt gedaan, je ook niets te verbergen hebt. Hoe zou het nou toch komen dat men (bijna) altijd schuw is de controlemethodiek uit te leggen?'

Hoewel de tweederde steun voor meer openheid

een forse meerderheid lijkt, kun je er ook anders tegenaan kijken, zoals de stemmer die opmerkt dat deze stemverhouding veel zegt over de 'interne blik' van de beroepsgroep. 'Dertig procent zit er volledig naast, dat is aan de hoge kant. Draai de stelling maar eens om en het goede antwoord wordt wel heel erg helder: "Accountants moeten in geval van problemen rond hun controle(klanten) geen opening van zaken geven." Deksel erop, onder de pet houden, hullen in stilzwijgen, goed plan! En vervolgens roepen dat je het belang van het maatschappelijk verkeer nastreeft. Mag het maatschappelijk verkeer dan weten en begrijpen wat wij aan het doen zijn?'

Betrouwbare informatie voor de Tweede Kamer

Niet alleen in bedrijven maar ook in het openbaar bestuur is voor goede beslissingen betrouwbare informatie nodig. De aan de Tweede Kamer verstrekte informatie blijkt niet altijd van hoge kwaliteit, stelt Ferdie Mooijman. Hij pleit voor een vorm van certificering.

FERDIE MOOIJMAN*

Om organisaties te kunnen besturen en beheersen is het noodzakelijk te bepalen wat de doelstellingen zijn. Het nemen van beslissingen gebeurt dan op basis van de beschikbare informatie en middelen. Essentieel is wel dat die informatie relevant en betrouwbaar is. Het betrouwbaarheidsaspect van financiële informatie is blijkbaar zo belangrijk dat een speciale beroepsgroep, accountants, daar een prima boterham aan kan verdienen. De behoefte aan betrouwbare informatie is niet anders als we het hebben over het besturen van een land als Nederland. De ministers zijn belast met het bestuur en de Tweede Kamer ziet erop toe dat het gaat

zoals de meerderheid van de Kamer dit wenst. Regelmatig vragen Kamerleden aan ministers om informatie over het gevoerde beleid. Deze informatie moet dan wel betrouwbaar zijn, anders kan niet goed worden geoordeeld. Het verstrekken van onbetrouwbare informatie heeft dan ook ernstige consequenties. Helaas wordt er met de boodschapper van de onbetrouwbare of onjuiste informatie niet altijd afgerekend. Ministers blijven vaak in het pluche, als ze maar toegeven dat wat zij hebben bericht onjuist is en excuses aanbieden. Een beetje onbetrouwbaar is blijkbaar niet zo erg, en als de bringer van de boodschap niet zelf de betrouwbaarheid heeft

'Eigenlijk zou aan alle informatie die wordt verstrekt aan de Tweede Kamer een kwaliteitskeur moeten worden gehangen.

gecontroleerd, of als de impact niet zo groot is, kan het ook wel er mee door. Dit is natuurlijk schaatsen op zeer glad ijs. Betrouwbaarheid van informatie hoort buiten kijf te staan, al is wel een nadere classificatie van informatie nodig. Toekomstgerichte informatie zal per definitie niet altijd betrouwbaar zijn. Denk aan de weerberichten. Maar daarbij kun je vaak wel zien waar de deskundige weerman of -vrouw zijn voorspelling op baseert, en achteraf kan iedereen deze deskundigheid toetsen. Het begrip betrouwbaarheid moet niet absoluut worden opgevat. In bepaalde situaties is een hoge mate van betrouwbaarheid gewenst, in andere een lage.

Eigenlijk zou aan alle informatie die wordt verstrekt aan de Tweede Kamer een kwaliteitskeur moeten worden gehangen. Bij voorspellingen moet worden aangegeven waarop deze zijn gebaseerd. Bij zaken uit het verleden moet gewoon worden vastgesteld of het klopt.

In discussies lijkt het soms wel alsof informatie uit geheime of vertrouwelijke rapporten per definitie betrouwbaar zijn, zeker als ze van de CIA zijn. Ten onrechte. Denk aan de vreselijk geheime en zogenaamde onthullende Irak-rapporten. Natuurlijk kan niet alles tot in detail worden gecontroleerd. Maar voor zelfs de eenvoudige vraag 'hoeveel blauw loopt er nu eigenlijk op straat' moet lang geteld en gerekend worden. En klopt het wel als een regering meldt dat het financieringstekort net binnen de driepercentnorm is gebleven? Het controleren van al deze berekeningen is te tijdrovend. Het probleem is echter grotendeels op te lossen door het informatieproducerende apparaat zo in te richten - met interne controlemaatregelen - dat het moeilijk wordt om onbetrouwbare informatie te produceren. Dit kost natuurlijk enige tijd. Maar daarna sla je twee vlie-

gen in één klap: je krijgt betrouwbare informatie en het dwingt betrokkenen om niet alleen bezig te zijn met de waan van de dag. Er moet immers worden nagedacht over wat je morgen wilt weten.

Deskundigen zoals accountants kunnen dit informatieproducerende apparaat beoordelen ofwel ijken.

De belastingbetaler denkt nu waarschijnlijk: dit gaat veel geld kosten en leidt tot veel bureaucratie! Uiteraard gaat dit geld kosten, maar ook de besparingen kunnen gigantisch zijn, door de betere kwaliteit van besluitvorming.

Een bestuurder weet dat wat het informatieproducerende apparaat aan hem of haar verstrekt, inderdaad klopt. Hij hoeft dan ook geen excuses meer aan te bieden voor het de wereld inhelpt van onjuistheden over gemeentelijke heffingen.

Binnenkort gaan in totaal duizenden mensen een bijdrage leveren aan vrede in Afghanistan. Ik hoop van harte dat die beslissing is genomen op basis van relevante en betrouwbare informatie. Veel van wat ik zou willen weten over deze vredesmissie heb ik (nog) niet gehoord, maar ik neem aan dat de beslissers wel over deze infor-

matie beschikken en dat deze voldeed aan de minimale betrouwbaarheidseisen. Ik hoop van harte dat de politici in de Tweede Kamer beslissingen kunnen nemen gebaseerd op kwalitatief goede informatie. Enig keurmerk zou daarbij kunnen helpen.

Noot

* Ferdie Mooijman is zelfstandig gevestigd registeraccountant en als docent werkzaam aan de Vrije Universiteit en de Haagse Hogeschool. Hij schrijft deze opinie op persoonlijke titel.

Reacties en bijdragen

De rubriek *Opinie* is een podium voor discussie. Wilt u reageren op een artikel in 'de Accountant' of zelf een kwestie aan de orde stellen die van belang is voor het beroep? E-mail naar: deaccountant@NIVRA.nl. Maximumlengte achthonderd woorden.